

data indikují problémy v oblasti spravedlivosti, jsou zpravidla zaneseny ve smlouvě školy s akademií a zároveň je stanoven i cílový žádoucí stav, který je po uplynutí smluvní doby zástupci akademie kontrolován. Před uplynutím této doby ředitelé provádějí každoroční hodnocení, jak naplnění stanovených cílů postupuje. Francie tedy může být zajímavým příkladem toho, jak lze od jednorázového inspekčního šetření ve škole přecházet směrem k nastavení a realizaci trvalejšího procesu zlepšování.

Spolková republika Německo je příkladem země, která v opatření rozvoje kvality školy výrazně akcentovala externí evaluaci. V uplynulých 15 letech vybudovalo systémy externí evaluace všech 16 spolkových zemí. Systémy vznikaly oddělené od tradičních orgánů kontroly, v rámci hodnocení školy je dán velký prostor kvalitativnímu hodnocení školních procesů. V rámci nastavení kritériálního rámce pro hodnocení škol se v žádné spolkové zemi specificky nesleduje samostatná oblast, která by v rámci modelu Kvalitní škola odpovídala oblasti 6 Podpora žáků při vzdělávání (rovné příležitosti). Hlavní rozdíl mezi českým rámcem pro hodnocení škol a rámci německými je tedy v tom, že v německých systémech jsou jednotlivé prvky naplnění takto definované oblasti hodnoceny vždy v širší souvislosti dalších školních nebo výukových procesů a hodnocení je založeno na propracované společensko-vědní metodologii. Neznamená to ovšem, že by německé rámce hodnocení škol kladly na podporu žáků a vytváření rovných příležitostí ve vzdělávání menší důraz. Naopak, na příkladech vybraných spolkových zemí lze dokumentovat, že může být v kritériálních rámcích hodnocení školy kýžený způsob práce s individualitou žáků a důraz na vytváření rovných příležitostí formulován velmi precizně.

Americký vzdělávací systém je tradičně velmi decentralizovaný s vysoce různorodou žákovskou populací. V uplynulých dekádách prošel několika vlnami federálních, státních i lokálních reforem, jejichž cílem bylo zlepšit výsledky, obvykle se zvláštním důrazem na výsledky znevýhodněných žáků – tedy snížit nerovnost příležitostí. Přestože tyto reformy byly často velmi nákladné, výsledky amerických žáků víceméně stagnují, značná část populace opouští všeobecně vzdělávací školy nepřipravena na další studium a rozdíly mezi různými skupinami se nezmenšují (Steiner, 2017). Proč se tedy americkým školstvím v kontextu rovných příležitostí zabývat? Za prvé, americký vzdělávací systém má neobyčejně velký vliv na jiné vzdělávací systémy včetně našeho, a je tedy důležité rozumět kontextu, z nějž k nám přímo či nepřímo přicházejí různé politiky a podněty. Za druhé, během uplynulých let bylo shromážděno velké množství zkušeností s plánováním, implementací i evaluací způsobů monitorování rovných příležitostí. Dále je možné říci, že diverzita americké populace stále roste (jak doložíme níže) a zdánlivou stagnaci výsledků je možno považovat vlastně za úspěch. Přesto rovnost příležitostí patří stále k největším výzvám pro tamější školy a existuje celá řada politik a postupů, které se na ni zaměřují. Americký vzdělávací systém v našem textu také zastupuje systém, kde procesy analogické naší inspekční činnosti (založené na evaluační návštěvě škol) probíhají v kontextu silné výkonové akontability. Jsou v principu organizovány zdola, původně školami samými, dnes již prostřednictvím institucionalizovaných specializovaných služeb, ovšem stále za účasti zástupců jiných škol.

Pět zemí, jejichž systém monitorování nerovnosti v dalších částech představujeme, jistě nereprezentuje jediné inspirace, ze kterých lze čerpat. Zároveň ne všechny prvky monitorování spravedlivosti mohou jako inspirace sloužit, ať už z hlediska ideového, nebo praktického. Podrobnější informace, které o nich přinášíme, mají sloužit jako ukázka toho, jakými různorodými způsoby mohou jednotlivé systémy reagovat na potřebu sledování rovných příležitostí a naznačovat trendy, které se postupně objevují. Jejich zúročení – ať už ve smyslu případné „lokalizace“, nebo ve smyslu informovaného odmítnutí – je jednou z výzev, na kterou bude muset návrh procesů a indikátorů pro monitorování spravedlivosti reagovat.